

Sodan jälkeen: Euroopan uudelleensyntyminen

Julkaistu 31. 5. 2003, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*.

Kaksi päivää, joita meidän ei sopisi unohtaa. Ensinnäkin päivä, jona sanomalehdet yllättivät lukijansa asettumalla selkeällä lojaliteettisoituksella Bushin viestin puolelle, jonka jälkeen Espanjan pääministeri kutsui muiden EU-virkaveljien selän takana yhteen kaikki sotahalukkaat valtiot. Ja toiseksi 15. helmikuuta vuonna 2003, jolloin mieltään osoittavat massat Lontoossa ja Roomassa, Madridissa ja Barcelonassa, Berliinissä ja Pariisissa reagoivat tähän erikoiseen yllätykseen. Näiden valtaviin mielenosoitusten yhtäaikaisuus – suurimmat mielenosoitukset toisen maailmansodan jälkeen – voidaan nähdä jälkikäteen merkinä eurooppalaisen julkisuuden synnystä, joka tulee ottamaan paikkansa historiankirjoituksessa.

Odotuksetäyteisinä kuukausina ennen Irakin sodan alkamista oli hahmottunut moraalisesti rivo tunteiden työnjako. Pysäyttämättömissä oleva sotilaallinen logistinen suuroperaatio ja kuumeisesti kokoontuneet avustusorganisaatiot löysivät toisensa tarkasti kuin kaksi hammasratasta. Tämä spektaakkeli tapahtui vailla suurempaa hälinää myös sen väestön silmien edessä, josta – vailla mitään vaikutusmahdollisuuksia – tulisi sen uhri. Ei epäilystäkään, että tunteiden voima sai Euroopan kansalaiset yhdessä jaloilleen. Mutta samalla sota teki tiettäväksi eurooppalaisen yhteisen ulkopoliittikan epäonnistumisen. Kuten kaikkialla maailmassa lietsoi kansainvälisen oikeuden varsin arkisesti tapahtunut rikkominen myös Euroopassa kiistan kansainvälisen järjestyksen tulevaisuudesta. Mutta meitä nämä riitaisat argumentit koskettivat syvemmillä.

Tähän kiistaan liittyen ovat tutut murtumalinjat tulleet selvemmiksi. Ristiriitaiset näkemykset supervallan roolista, tulevaisuuden maailmanjärjestyksestä, kansainvälisen oikeuden ja Yhdistyneiden kansakuntien merkityksestä ovat tuoneet kätkeytyneet vastakkaisuudet esille. Kiulu Manner-Euroopan maiden ja anglosaksisten maiden välillä, kuten myös ”vanhan Euroopan” ja toisaalta keski-eurooppalaisten liittymiskandidaattien välillä on syventynyt. Isossa-Britanniassa *erikoissuhteet* Yhdysvaltoihin ovat kaikkea muuta kuin itsestään selviä, mutta niin kuin aiemminkin on tämä suhde Downing Streetin preferenssijärjestyksessä varsin korkealla. Ja Keski-Euroopan valtiot pyrkivät kyllä EU:hun, vaikka eivät olekaan vielä valmiita suostumaan juuri takaisin saadun suvereniteettinsa rajoittamiseen. Irak-kriisi toimi tässä vain katalysaattorina. Myös Brysselin perustuslakikonventti osoitti vastakkainasettelun: yhtäällä valtiot, jotka todella haluavat EU:n syventämistä ja toisaalla valtiot, jotka ymmärrettävistä syistä haluavat joko jäädyttää nykyisen hallitusten välisen järjestelmän tai parhaassakin tapauksessa muuttaa nykytilannetta vain kosmeettisesti. Tätä vastakohtaa ei voida enää ohittaa.

Tuleva perustuslaki lahjoittaa meille eurooppalaisen ulkoministerin. Mutta mitä apua on uudesta virasta niin kauan kuin hallitukset eivät sovi yhteisestä politiikasta? Toimenkuvaansa muuttaneenakin Fischer pysyisi yhtä voimattomana kuin Solana. Toistaiseksi vain ydin-Euroopan jäsenmaat hyväksyvät, että EU:lle myönnetään tiettyjä valtiollisia muotoja ja merkityksiä. Mitä tapahtuu, jos vain nämä maat

Sivukirjoitus

Jürgen Habermasille ja minulle on tärkeää allekirjoittaa yhdessä tämä analyysi, joka on samalla kehotus. Mielestämme on tänä hetkenä välttämätöntä ja kiireellistä, että saksalaiset ja ranskalaiset filosofit käyttävät yhdessä ääntään, huolimatta niistä vastakkainasetteluista, jotka meitä ovat menneisyydessä erottaneet. Tekstin – sen huomaa helposti – on kirjoittanut Jürgen Habermas. Minä itse en voinut henkilökohtaisesta tilanteestani johtuen kirjoittaa omaa tekstiä, vaikka sen olisin mielelläni tehnytkin. Ehdotin kuitenkin Jürgen Habermasille, että myös minä allekirjoitan tämän kehotuksen. Olen samaa mieltä keskeisten premissien ja perspektiivien kanssa: tavoite uudesta eurooppalaisesta poliittisesta vastuusta eurokeskeisyyden sijaan, kehotus kansainvälisen oikeuden ja sen instituuttien uusiutuvaan hyväksymiseen ja toimivaan muutokseen, erityisesti liittyen Yhdistyneisiin kansakuntiin, uusi käsitys valtion väkivallasta ja niin edelleen ja niiden uusi käytäntö hengessä, joka nojautuisi kantilaiseen perinteeseen, vaikkakaan ei aivan yksimielisesti toteutettuna.

On huomionarvoista, että Jürgen Habermasin näkökannat osuvat useassa kohdassa yhteen niiden ajatusten kanssa, joita vastikään kehittelin kirjassani *Voyou – Deux Essais sur la raison* (Galilée 2002). Minulta ja Jürgen Habermasilta ilmestyi myös Yhdysvalloissa kirja, joka koostuu kahdesta II. syyskuuta 2001 tapahtumien jälkeen kanssamme erikseen tehdystä haastattelusta (Giovanna Borradori, *Philosophy in a Time of Terror. Dialogues with Jürgen Habermas and Jacques Derrida*. University of Chicago Press 2003). Kaikkien selkeiden erojen ohessakin meidän arviomme ja väitteemme rakentuvat näkemykseen kansainvälisen oikeuden instituuttien tulevaisuudesta ja Euroopan uusista tehtävistä.

Jacques Derrida

Jukka Korkeila, *nimetön*, 42 x 60 cm, lyijykynä ja vesiväri paperille, 2002, Uppsala konstmuseum:n kokoelmat.

kykenevät saavuttamaan yhteisymmärryksen siitä, mitä tarkoitetaan ”omalla edulla”? Jotta Eurooppa ei hajoaisi, täytyy näiden ydinmaiden ottaa käyttöön jo ennen Nizzan kokousta sovitut mekanismit ”tiivistetystä yhteistyöstä” tavoitteenaan, että vaikka onkin olemassa ”eri nopeuksien Eurooppa”, tulisi yhteinen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka saada alulle. Siitä alkaisi tapahtumasarja, jota muut jäsenmaat – aluksi euroalueella – eivät voisi kovinkaan pitkään kiistää. Tulevan perustuslain raameissa ei voi eikä saa esiintyä separatismia. Edelläkävijyys ei tarkoita muiden poissulkemista. Avantgardistisesta ydin-Euroopasta ei saa muodostua sisäänsulkeutuvaa pien-Eurooppaa; sen täytyy – kuten niin useasti – toimia veturina. Tiiviisti keskenään yhteistyössä olevat jäsenvaltiot tulevat pitämään ovet avoinna jo omien etujensa vuoksi. Tästä ovesta kulkevat kutsutut sisään sitä todennäköisemmin, mitä aiemmin Eurooppa on toimintakykyinen myös ulospäin ja osoittaa, että monimutkaisessa maailmanyhteisössä ei vain

armeijan divisioonilla ole merkitystä, vaan myös pehmeällä voimalla, joka perustuu neuvottelutavoitteisiin, suhteisiin ja taloudellisiin etuihin.

Tässä maailmassa ei ole mielekästä kärjistä poliitiikkaa sekä typerään että kalliiseen vaihtoehtoasetelmaan ”sota tai rauha”. Euroopan täytyy kansainvälisellä tasolla ja YK:n puitteissa asettaa itsensä vastapainoksi Yhdysvaltojen hegemoniallista unilateraalisuutta vastaan. Maailman talouskokouksissa, Maailmankaupan organisaatiossa, Maailmanpankissa ja Kansainvälisessä valuuttainstituutissa Euroopan tulisi vaikuttaa tulevaisuuden maailmansisäpolitiikan luomiseen.

EU:n etenevän laajentumisen politiikka on tosin kohdannut hallinnollisen hallittavuuden rajat. Tähän mennessä reformit on suoritettu yhteisen talous- ja valuutta-alueen sanelemilla ehdoilla. Nämä vetovoimat on nyt käytetty loppuun. Luova politiikka, jossa jäsenmaat eivät keskity vain kilpailun esteiden poistamiseen, vaan etsivät yhteistä

Eurooppalaisen filosofian tuikkivat kiintotähdet Jacques Derrida (synt. 1930) ja Jürgen Habermas (synt. 1929) julkaisivat tämän yhdessä allekirjoittamansa tekstin 31.5. 2003 yhtä aikaa lehdissä *Frankfurter Allgemeine Zeitung* ja *Le Monde*. Lyhyt artikkeli toimi merkittävänä sysäykse-

nä yhä jatkuvalle keskustelulle, johon yhtäaikaaisesti tai myöhemmin ovat osallistuneet mm. Umberto Eco (*La Repubblica*), Adolf Muschg (*Neuen Zürcher Zeitung*), Fernando Savater (*El País*), Gianni Vattimo (*La Stampa*), Richard Rorty, Harold James, Dan Diner, Péter Esterházy ja Andrzej

Stasiuk (*Süddeutsche Zeitung*). Tähän lienee ainakin kaksi syytä: ensinnäkin artikkelin itsensä kutsuvan optimistinen habermasilainen sävy ja toisekseen se, että ainakin joistakin näkökulmista Habermas ja Derrida näyttävät olevan nykyfilosofian taivaankannella kovinkin kaukana toisistaan.

tahtotilaa, on nähtävissä kansalaisten motiiveista ja mielipiteistä. Enemmistöpäätökset koskien merkittäviä ulkopoliittisista ratkaisuja ovat hyväksyttävissä vain, jos sivuun jääneet vähemmistöt ovat niille solidaarisia. Se kuitenkin edellyttää poliittista yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Ihmisten kautta Euroopan tulee tietyssä mielessä avartaa kansallista identiteettiään, jotta eurooppalainen ulottuvuus saisi tilaa laajentua. Nykyisinkin varsin abstraktin käsitteen kansalaisten välisestä solidaarisuudesta, joka rajoittuu omaan valtioon, täytyy laajentua tulevaisuudessa kattamaan myös muiden Euroopan valtioiden kansalaiset.

Tämä tuo mukaan peliin kysymyksen ”eurooppalaisesta identiteetistä”. Pelkästään tietoisuus yhteisestä poliittisesta kohtalosta ja vakuuttavat näkymät yhteisestä tulevaisuudesta voivat motivoida äänestyksissä hävinneet vähemmistöt siihen, että he eivät asetu hankalasti enemmistöpäätöksiänsä tielle. Periaatteessa yhden valtion kansalaisten on nähtävä toisen valtion kansalaiset ”yhdeksi meistä”. Tämä vielä täyttymätön toive tuo esiin kysymyksen, jonka niin monet skeptikot esittävät: onko olemassa historiallisia kokemuksia, perinteitä ja saavutuksia, jotka saavat aikaan Euroopan kansalaisille tietoisuuden yhdessä kärsitystä ja yhdessä muokatusta poliittisesta kohtalosta? Puoleensavetävä ja sytyttävä ”visio” tulevaisuuden Euroopasta ei putoa taivaasta. Tänä päivänä se voi syntyä vain huolestuttavalta vaikuttavasta neuvottomuudesta. Mutta se voi lähteä liikkeelle tästä nimenomaisesta ahdingosta, jonka me eurooppalaiset olemme itse aikaansaaneet. Sen on kyettävä artikuloimaan itsensä julkisuuden villissä moniäänisessä kakofoniassa. Se, että tämä teema ei ole tähän mennessä päässyt edes esityslistalle ja otsikoihin, osoittaa miten me intellektuellit olemme epäonnistuneet.

Asioista, jotka eivät ole sitovia, on lopulta helppoa olla samaa mieltä. Meitä kaikkia koskettaa ajatus rauhanomaisesta, yhteistyökykyisestä, vieraisiin kulttuureihin avoimesti suhtautuvasta ja dialogiin pystyvästä Euroopasta. Olemme tyytyväisiä siihen Eurooppaan, joka 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla pystyi esimerkiksi löytämään ratkaisun kahteen ongelmaan. EU on jo nyt malli ”hallitsemisesta kansallisvaltion jälkeen”; malli, josta voisi ottaa oppia jälkinationalistisissa hahmotelmissa. Myös eurooppalaiset hyvinvointivaltiot olivat pitkään esikuvia. Kansallisvaltion tasolla ne ovat nykyisin joutuneet puolustuskannalle. Tosin hyvinvointivaltion luomien sosiaalisen oikeudenmukaisuuden mitapuiden mukaan ei kapitalismin hillintä rajatuille alueille voi jäädä tulevan politiikan ulkopuolelle. Miksi Eurooppa, joka on kyennyt ratkaisemaan kaksi tämän luokan ongelmaa, ei voisi vastata uuteen haasteeseen, jossa vasten kilpailevia näkemyksiä puolustetaan ja viedään eteenpäin ajatusta kansainväliseen oikeuteen perustuvasta kosmopoliittisesta järjestyksestä?

Eurooppalaisen yhteenkokoavan keskustelun tulisi luonteesta haastaa olemassa olevia näkökantoja, jotka tietyssä mielessä odottavat stimuloivaa itsensä kehittämisen prosessia. Näitä rohkeita oletuksia vastaan asettuu kaksi tosiasiaa: eivätkö Euroopan merkittävimmät historialliset saavutukset ole juuri maailmanlaajuisen menestyksensä myötä menettäneet identiteettiä rakentavaa voimaansa? Entä mikä pitää yhdessä aluetta, joka enemmän

kuin mikään muu perustuu nimenomaan jatkuvaan kilpailuun itsetietoisien valtioiden välillä?

Koska kristinusko ja kapitalismi, luonnontieteet ja tekniikka, roomalainen oikeus ja Napoleonin lainsäädäntö, porvarillisen-urbaani elämäntapa, demokratia ja ihmisoi-keudet, valtion ja yhteiskunnan sekularisaatio ovat levinneet muihin maanosiin, nämä saavutukset eivät enää muodosta *propriumia*, hyväksytyä, yhteenkokoavaa ja yhtenäistävä puitetta. Länsimaisella, juutalais-kristilliseen perimätietoon juurtuneella mielenlaadulla on tiettyjä luonteenomaisia piirteitä. Mutta myös tämä älyllinen habitus, jota kuva-tavat individualismi, rationalismi ja aktiivinen osallistu-minen, ovat jotakin, jonka eurooppalaiset valtiot jakavat Yhdysvaltojen, Kanadan ja Australian kanssa. ”Länsi” hengellisenä ja mielenlaadullisena kehiksenä kattaa muutakin kuin vain Euroopan.

Sitä paitsi Eurooppa koostuu kansallisvaltioista, jotka poleemisesti rajoittavat toinen toisiaan. Kansallisiin kieliin, kansalliskirjallisuuteen ja kansalliseen historiaan nojaava kansallinen tietoisuus on toiminut pitkään räjähdysaineena. Epäilemättä reaktiot tätä nationalistista tuhoamisvoimaa vastaan ovat luoneet toimintatapoja, jotka vertaansa vailla olevan kulttuurisen moninaisuutensa myötä antavat Euroopalle ei-eurooppalaisesta näkökulmasta omat piirteensä. Muita kulttuureita enemmän eurooppalainen kulttuuri on useat vuosisadat ollut kaupungin ja maaseudun ristipai-neessa, kirkollisen ja maallisen vallan välissä, uskon ja tiedon välisen kilpailun esineenä, poliittisen valtataistelun paineessa ja vastakkain asetuvien luokkien taistelulentänä. Näiden kärsimysten ja vaivojen kautta Euroopan on ollut pakko oppia, miten eri näkökulmat kommunikoivat keskenään, miten vastakohtat institutionalisoidaan ja jännitteet voidaan saada tasapainoitettua. Myös eroavaisuuksien hyväksyminen – vastavuoroinen toiseuden hyväksyntä toiseudessaan – voi muodostua yhteisen identiteetin tunnusmerkiksi.

Sosiaalivaltion vapautuminen luokkavastakkaisuuksista ja itse asetetut rajoitukset suvereniteetille EU:n puitteissa ovat vain tuoreimpia esimerkkejä tästä. 1900-luvun kolmannen neljänneksen aikana Eurooppa eli tällä puolen rautaesiripun Eric Hobsbawnin sanoin ”kultaista aikakauttaan.” Sen jälkeen on yhteinen poliittinen mielenlaatu tullut tunnetuksi niin, että muut mieltävät meidät usein eurooppalaisina eikä saksalaisina tai ranskalaisina – tätä ei tapahdu vain Hong Kongissa vaan jopa Tel Avivissa.

Shän on totta: eurooppalaisissa yhteiskunnissa maallistuminen on edennyt verrattain pitkälle. Täällä kansalaiset suhtautuvat politiikan ja uskonnon välisen rajan ylittämiseen pikemminkin epäluuloisesti. Eurooppalaisilla on suhteellisen vahva luottamus valtion hallinnollisiin saavutuksiin ja yhteiskunnan ohjattavuuteen samalla kun he suhtautuvat epäillen markkinoiden suorituskykyyn. Heillä on selvästi ilmenevä taipumus ”valistuksen dialektiikkaan”, eivätkä he ota teknistä edistystä vastaan käyttökeltottoman optimistisin odotuksin. He kannattavat hyvinvointivaltion turvallisuustakuita ja solidaarisia säännöksiä. Kynnys ihmisiä kohtaa tehdyn väkivallan suvaitsemiseen on suhteellisen korkealla. Toive multilateraalisesta ja laillisesti noudatetusta kansainvälisestä järjestyksestä yhdistyy toiveeseen toimivasta maailmansisäpolitiikasta uudistuneen Yhdistyneiden kansakuntien puitteissa.

Kylmän sodan varjossa sen etuasemissa olleet länsieurooppalaiset kykenivät ylläpitämään ja kehittämään tuolaista ajatusmallia, joka on vuosien 1989–1990 jälkeen murtunut. Toisaalta helmikuun 15. päivän tapahtumat osoittavat, että tämä mentaliteetti ylittää syntykontekstinsa rajat. Se selittää myös, miksi ”vanha Eurooppa” kokee supervallan voimakkaan hegemoniapoliitikan niin haasteellisena. Samoin sen, miksi niin monet Euroopassa hyväksyivät Saddamin tuhon vapautuksena mutta vastustavat invaasiota, joka on vastoin kansainvälistä oikeutta, yksipuolinen ja ennakoiva, sekä sekavasti ja riittämättömästi perusteltu. Mutta miten vankka on tämä mentaliteetti? Onko sillä syvälle ulottuvat juuret historiallisissa kokemuksissa ja perinteissä?

Tänä päivänä tiedämme, että monet poliittiset perinteet, jotka ulkoisesti korostavat luonnollisesti kasvanutta valta-asemaansa, ovat tosiasiaa ”keksittyjä”. Sitä paitsi eurooppalaiseen identiteettiin, joka on syntynyt julkisesti ja julkisuuden valossa, on alusta alkaen kuulunut tietty sisäinen muokattavuus. Mutta mielivaltaisesti hahmotelluissa asioissa on se vika, että ne voivat tarkoittaa mitä tahansa. Poliittis-eettinen tahto, joka itseymmärrysprosessien hermeneutiikassa asettuu puitteisiinsa ei ole mielivaltainen. Vaatii paljon harkintaa tehdä ero perinnön, jonka otamme vastaan ja perinnön, jonka hylkäämme välillä; yhtä paljon kuin vaatii harkintaa valita se tapa, jolla nämä tulkitsemme omiksemme. Historialliset kokemukset antavat mahdollisuuksia vain tietynlaisiin taipumuksiin, joita ilman niillä ei ole identiteettiä rakentavaa merkitystä.

Lopuksi muutama avainsana niiksi kandidaateiksi, joiden avulla eurooppalainen sodanjälkeinen mentaliteetti voisi saavuttaa terävemmän profiilin. Suhde valtion ja kirkon välillä on kehittynyt hieman toisella tavalla tällä ja tuolla puolen Pyreneitä, Alppien etelä- ja pohjoispuolella, sekä Reinin länsi- ja itäpuolella. Valtion väkivallan maailmankatsomuksellinen neutraliteetti on ottanut eri eurooppalaisissa maissa eriäviä oikeudellisia muotoja. Mutta kansalaisyhteiskunnan sisällä uskonnolla on kaikkialla vastaava epäpoliittinen asema. Ja jos vaikka voidaan pitää valittavana esimerkiksi sitä, että yhteiskunta on yksityistännyt uskonnon ja uskon, on sillä ollut poliittiselle kulttuurille haluttu vaikutus. Näillä leveyksillä on kovin vaikeaa kuvitella presidenttiä, joka aloittaa virkapäivänsä julkisella rukouksella ja joka yhdistää useat poliittiset päätöksensä jumalalliseen tehtävään.

Kansalaisten muodostaman yhteiskunnan vapautuminen absoluuttisen hallinnon holhouksesta ei nivoutunut kaikkialla Euroopassa yhteen demokratian haltuunoton ja demokraattisen hallintovaltion uudelleenmuokkaamisen kanssa. Mutta Ranskan vallankumouksen ideaalinen säteily yli koko Euroopan selittää osaltaan sen, miksi politiikka molemmissa mielissä – sekä vapauksien turvaamisen välineenä että järjestäytymisvaltana – nähdään positiivisena. Sitä vastoin kapitalismin läpilyöminen liitetään puolestaan kärjistyneisiin luokkavastakkaisuuksiin. Tämä muisto omalta osaltaan estää markkinoiden ennakkoluulottoman arvioinnin. Poliitikan ja markkinoiden erilainen arvostus vahvistaa eurooppalaisten luottamusta valtion sivilisoivaan vaikutukseen, jolta he odottavat myös vastapainoa ”markkinoiden epäonnistumiselle”.

Ranskan vallankumouksesta alkanutta puoluejärjestelmää on useasti kopioitu. Mutta vain Euroopassa se palvelee myös ideologisessa kilpailussa, jossa kapitalistisen modernisaation sosiaali-patologiset seuraukset alistetaan jatkuvan poliittisen arvostelun kohteeksi. Se edistää kansalaisten valmiutta kohdata kehitykseen liittyviä paradokseja. Konservatiivisten, liberaalien ja sosialististen merkitysten välisessä kiistassa kyse on harkinnasta kahden aspektin välillä: ylittävätkö perinteisten ja suojelevien elämäntapojen murenemisesta syntyvät menetykset kehityksen haaveillut voitot? Vai ylittävätkö luovan tuhoamisen prosessin lähitulevaisuudessa lupaamat voitot modernisaation häviäjien kivut?

Euroopassa ihmiset ovat kokeneet vielä pitkään jälkeensä vaikuttaneet luokkaerot kohtalona, johon vain yhteiset toimenpiteet ovat auttaneet. Näin on työväenliikkeessä ja kristillis-socialistisessa kontekstissa välittynyt solidaarinen, yhtäläiselle huolenpidolle nojaava eetos taistelusta ”kasvavan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden” puolesta, joka vastustaa individualistista tuloksellisuuteen perustuvaa oikeudenmukaisuuden eetosta, jossa hyväksytään törkeä sosiaalinen epätasaisuus.

Nykypäivän Eurooppa piirtyy 1900-luvun totalitääristen hallitusten ja holokaustin kokemusten kautta – eurooppalaisten juutalaisten vaino ja hävittäminen, jonka kansallissosialistinen hallitus pakotti tapahtumaan myös vallatuilla alueilla. Menneisyyden itse-kriittinen hahmottaminen on tuonut esiin politiikan maalliset perusteet. Kohonnut käsitys niin henkilökohtaisen kuin ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksesta näkyy muun muassa siinä, että Euroopan neuvosto ja EU ovat nostaneet kuolemantuomion poistamisen liittymisehdoksi.

Sotaisa menneisyys on aikoinaan kietonut kaikki Euroopan valtiot verisiin kamppailuihin. Toisiaan vastaan suunnattujen sotilaallisten ja aatteellisten vastakkainasettelujen mobilisoinnin kokemusten myötä nämä maat tekivät toisen maailmansodan jälkeen päätöksen kehittää uutta ylikansallista yhteistyön mallia. Euroopan unionin menestytarina on vahvistanut eurooppalaisten vakaumusta, että valtiollisen väkivallan saattaminen sisäpoliittiseksi teemaksi myös globaalissa merkityksessä vaatii vastavuoroista valtioiden suvereenien toiminta-alueiden rajoittamista.

Jokainen Euroopan suurista valtioista on kokenut maailmanlaajuisen valtansa katoamisen aallon. Vielä tärkeämpää maanosallemme on kuitenkin, että ne ovat joutuneet pohtimaan valtakuntansa menetyksiä. Nämä kokemukset poistumisesta ja menettämisestä ovat monessa tapauksessa yhteydessä kokemuksiin siirtomaavaltojen menetyksistä. Kasvava ajallinen välimatka maailmanlaajuiseen herruuteen ja kolonialismin historiaan on mahdollistanut Euroopan valtaapitäville refleksiiviseen etäisyyden. Näin he ovat voineet oppia, asettumalla hävinneiden perspektiiviin ja sitä kautta ottaen tosissaan voittajien epäilyttävän roolin ja kysymyksen siitä, miten pakottava ja juurilta repivä modernisaation väkivalta joutuu tilivelvolliseksi. Tämä voisi tukea ja edistää liikettä pois eurokeskeisyydestä kohti kantilaista toivoa maailmansisäpolitiikasta.

Suomennos Mika Hannula ja Tere Vadén